
ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

NR 891**EKONOMICZNE PROBLEMY USŁUG NR 121****2015**

DOI:10.18276/epu.2015.121-09

Renata Lisowska^{*}, Jarosław Ropęga^{}****PERSPEKTYWA WSPARCIA PROJEKTÓW INNOWACYJNYCH
MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW
ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH NA PRZYKŁADZIE
PROGRAMU OPERACYJNEGO INTELIGENTNY ROZWÓJ****Streszczenie**

Małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzują się niską innowacyjnością, głównie ze względu na ograniczone środki finansowe. Wsparcie innowacyjności tego sektora ze środków unijnych może przyczynić się do zwiększenia nakładów na wdrożenie prac B+R. Taką szansę daje Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, którego głównym celem jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki poprzez rozwój innowacyjności przedsiębiorstw. W ramach tego programu została przygotowana propozycja instrumentów finansowych, w tym o charakterze dłużnym dla finansowania działalności innowacyjnej MSP.

Celem artykułu jest ocena roli pożyczki we wsparciu działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (PO IR). Realizacja tego celu wymagała oceny dotychczasowych doświadczeń w zakresie wykorzystania pożyczki dla wsparcia działalności innowacyjnej MSP oraz oceny proponowanych instrumentów finansowych o charakterze dłużnym dla wsparcia działalności innowacyjnej MSP.

Słowa kluczowe: MSP, działalność innowacyjna, instrumenty dłużne, pożyczka, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój.

^{*} Renata Lisowska, dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, e-mail: lisowska@uni.lodz.pl

^{**} Jarosław Ropęga, dr hab., Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, e-mail: ropega@uni.lodz.pl

1. Znaczenie innowacji dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w perspektywie programowania 2014–2020

Znaczenie innowacji dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w literaturze przedmiotu było wielokrotnie dyskutowane szczególnie w kontekście ich wpływu na kształtowanie pozycji konkurencyjnej tego sektora. Ponoszenie nakładów na rozwój innowacji w MSP jest związane z większym zakresem niepewności niż inwestycje w kapitał rzeczowy. Im wcześniejsza faza powstawania innowacji, tym bardziej ryzykowne jest angażowanie środków firmy w tego rodzaju działalność. Jest to szczególnie duży problem dla MSP posiadających ograniczone środki finansowe, aby np. zdywersyfikować ryzyko poprzez prowadzenie kilku innowacyjnych projektów czy inwestycji, co mogłoby ograniczać ryzyko porażki lub zaprzestania działalności.

Ważną barierą rozwoju działalności innowacyjnej w małych i średnich przedsiębiorstwach są niewystarczające środki finansowe i trudność w ich pozyskaniu. Dlatego tak ważne jest dla tych przedsiębiorstw wsparcie finansowe tego typu działalności. Taką możliwość dają środki finansowe pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, dystrybuowane w Polsce za pomocą różnych programów, w tym programów operacyjnych, w ramach których oferowane są różne instrumenty finansowe mające na celu wsparcie działalności innowacyjnej MSP na różnych etapach ich rozwoju.

W perspektywie programowania 2014–2020 rekomenduje się dla wsparcia rozwoju działalności innowacyjnej MSP szeroki wachlarz instrumentów finansowych, w tym instrumenty dłużne. Jednym z takich instrumentów jest pożyczka, która jak do tej pory nie ma długiej praktyki wsparcia projektów/przedsięwzięć innowacyjnych. Produkty pożyczkowe oferowane przez banki komercyjne są skierowane do przedsiębiorstw posiadających historię kredytową, stabilną pozycję rynkową czy stabilne/przewidywalne źródła przychodów i zabezpieczenia dla zobowiązań. W przypadku produktów pożyczkowych wspieranych ze środków publicznych i dedykowanych konkretnemu celowi, np. poprawie innowacyjności MSP, pożyczkobiorcami są najczęściej przedsiębiorstwa młode, oceniane przez banki komercyjne jako ryzykowne i nieposiadające historii kredytowej i odpowiednich zabezpieczeń. W latach 2014–2020 w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój planuje się uruchomienie instrumentów dłużnych w formie pożyczek dla wsparcia działalności innowacyjnej MSP w ramach II osi priorytetowej, priorytet inwestycyjny 1.2: wsparcie wdrożeń wyników B+R.

2. Dotychczasowe doświadczenia w zakresie wykorzystania pożyczki dla wsparcia działalności innowacyjnej MSP

Pożyczki są istotnym instrumentem finansowym o charakterze dłużnym mogącym mieć zastosowanie do wsparcia działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw. Dotychczasowy zakres wykorzystania pożyczek można rozpatrywać w dwóch aspektach: 1) pożyczki tzw. standardowe ukierunkowane na wsparcie MSP, w tym możliwość wsparcia projektów innowacyjnych tych przedsiębiorstw; 2) pożyczki ukierunkowane na wsparcie projektów innowacyjnych MSP¹.

Do pierwszej grupy instrumentów zalicza się ofertę banków komercyjnych obejmującą produkty pożyczkowe dla przedsiębiorstw oraz ofertę funduszy pożyczkowych udzielających pożyczek dla MSP na preferencyjnych warunkach. W dalszej części opracowania, ze względu na jego zakres odnoszący się do wsparcia MSP ze środków unijnych, pominięta zostanie analiza instrumentów pożyczkowych oferowanych na zasadach komercyjnych. Oferta funduszy pożyczkowych była i jest obecnie głównie skierowana do mikro- i małych przedsiębiorstw oraz osób uruchamiających działalność gospodarczą mających trudności w zdobyciu finansowania komercyjnego na jej podjęcie, prowadzenie i rozwój, np. finansowanie inwestycji, wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych, zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia przedsięwzięcia gospodarczego.

W latach 2004–2006 fundusze pożyczkowe zostały dokapitalizowane na kwotę prawie 344 mln zł w ramach działania 1.2 z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności przedsiębiorstw wdrażanego przez PARP. Wsparcie otrzymało 39 funduszy pożyczkowych realizujących 53 projekty, co umożliwiło udzielenie pożyczek 13 979 przedsiębiorcom. W okresie 2007–2013 dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych pochodziło z RPO, z inicjatywy JEREMIE dodatkowo w 6 województwach, oraz Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej w 5 województwach.

W 2013 roku fundusze pożyczkowe udzieliły 8138 pożyczek o wartości 767,5 mln zł., w tym 7152 to pożyczki dla mikroprzedsiębiorców, co stanowiło prawie 88% ogółu udzielonych pożyczek. Najwięcej, tj. 5068 (62,3% ogółu), pożyczek trafiło do przedsiębiorstw kontynuujących działalność gospodarczą, znacznie mniej, bo tylko 25,1%, do rozpoczynających działalność gospodarczą², a pozostała część pożyczek nie została zaklasyfikowana do żadnej z tych kategorii i uznana za

¹ *Raport końcowy: Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014, s. 68.

² *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, PZFP, Warszawa 2014, s. 15 i n.

brak danych. W strukturze pożyczek udzielonych ogółem dominują pożyczki skierowane do sekcji, w których ujęto usługi, handel oraz przetwórstwo przemysłowe.

Najwięcej pożyczek udzielono w województwach zachodniopomorskim (17,8%), mazowieckim (12,6%) i świętokrzyskim (12,2%), a najmniej w województwach podlaskim (nieco ponad 1,7%) i lubuskim (1,7%). Przeważały pożyczki w kwocie od 50 do 120 tys. zł, stanowiąc 24,2% ogółu udzielonych pożyczek, oraz pożyczki o wartości od 10 do 30 tys. złotych, stanowiąc 21,6%, a tylko 1% to pożyczki powyżej 500 tys. zł³. Średnia wartość pożyczki w 2013 roku wynosiła 94,3 tys. zł i była wyższa w porównaniu z rokiem 2012 o 22,5%. W kontekście finansowania działalności innowacyjnej MSP oferta funduszy pożyczkowych stanowi źródło finansowania dla projektów o średniej i małej skali, głównie ze względu na wartość udzielanych pożyczek.

Fundusze pożyczkowe prowadzą przede wszystkim działalność na lokalnym rynku usług finansowych i odgrywają rolę pośrednika finansowego udzielającego przedsiębiorcom pierwszych pożyczek, co wpływa na ich późniejszą historię kredytową i daje możliwość korzystania z innych produktów finansowych o charakterze zwrotnym⁴. Charakteryzują się elastycznością i szybko reagują na potrzeby rynku, współczynnik straconych pożyczek jest niski, co świadczy o przemyślanej polityce udzielania pożyczek. W 2013 roku ok. 75% pożyczek było spłacanych terminowo, pożyczki windykowane w ujęciu ilościowym stanowiły ok. 10%, a wartościowym 7,2%. Wartość pożyczek straconych w 2013 roku wynosiła 10 194 173,72 zł, co stanowiło 0,74% pożyczek aktywnych⁵.

Pożyczki oferowane przez fundusze pożyczkowe w ramach pierwszej grupy omawianych instrumentów pożyczkowych, tzw. standardowych, są nakierowane głównie na finansowanie MSP we wczesnych fazach rozwoju planujących wydatki na szeroko rozumiany rozwój, w tym rozwój działalności innowacyjnej⁶.

Jak wskazują badania⁷ zrealizowane wśród przedsiębiorców, którzy korzystali z oferty funduszy pożyczkowych, do pozytywnych efektów działalności pożyczkowej oddziałujących bezpośrednio na ich konkurencyjność można zaliczyć: nowe inwestycje skutkujące unowocześnieniem procesów produkcyjnych i usługowych, wzrost zdolności do finansowania potrzeb obrotowych, ograniczenie

³ *Ibidem*, s. 41.

⁴ Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012, PZFP, Warszawa 2013, s. 42.

⁵ Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013, PZFP, Warszawa 2014, s. 50.

⁶ *Ibidem*, s. 69.

⁷ *Raport z badania: Oceny efektywności wykorzystania RPO i JEREMIE w działalności funduszy pożyczkowych i poręczeniowych oraz rozwoju przedsiębiorczości*, PAG Uniconsult, Warszawa 2012, s. 68, 81.

problemów związanych z pozyskiwaniem środków finansowych w sektorze bankowym oraz wprowadzenie na rynek nowych produktów/usług⁸. Małe i średnie przedsiębiorstwa mają bardzo zróżnicowane potrzeby w zakresie przeznaczenia pożyczek, tzn. cele inwestycyjne i obrotowe. Jest to uzależnione od wielu czynników zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych wpływających na sytuację firmy, np. w mikroprzedsiębiorstwach widoczny jest niedobór środków obrotowych na bieżącą działalność, szczególnie w okresie słabszej koniunktury na rynku. Natomiast z punktu widzenia całej gospodarki jako efekt działalności funduszy pożyczkowych można wskazać tworzenie nowych miejsc pracy.

Do drugiej grupy instrumentów pożyczkowych należą pożyczki ukierunkowane na wsparcie projektów innowacyjnych MSP, do których można zaliczyć: 1) „pożyczkę na innowacje” oferowaną przez PARP, 2) pożyczkę Funduszu Pożyczkowego Wspierania Innowacji PARP oraz 3) pożyczkę na przedsięwzięcia innowacyjne o charakterze innowacyjnym, ze środków Funduszu Powierniczego JEREMIE w województwie wielkopolskim.

„Pożyczka na innowacje” udzielana jest od 2006 roku ze środków własnych przez PARP. Instrument ten miał niewielkie zastosowanie dla wsparcia działalności innowacyjnej MSP, bowiem w okresie 2006–2013 zawartych zostało tylko osiem umów na kwotę 6 896 017,78 zł. Do 2013 roku pożyczka ta była przez MSP przeznaczana na realizację inwestycji o charakterze innowacyjnym, w tym m.in. na zakup i wdrożenie wyników prac badawczo-rozwojowych, zakup licencji krajowych lub zagranicznych, zakup i montaż maszyn lub urządzeń. W 2014 roku wprowadzono zmiany w zasadach udzielania pożyczek, tzn. rozszerzony został zakres pożyczki o zakup usług doradczych w zakresie planowania inwestycyjnego, zwiększona kwota do 2 mln zł oraz czas, na który może zostać udzielona do maksymalnie 10 lat⁹.

Inny rodzaj pożyczki był oferowany przez Fundusz Pożyczkowy Wspierania Innowacji PARP, który został utworzony i dokapitalizowany w 2013 roku w ramach pilotażu z 3 osi priorytetowej PO IG, działanie 3.4, realizowanego w ramach projektu systemowego PARP. Instrument ten miał na celu dostarczenie kapitału w formie pożyczki dla mikro- i małych przedsiębiorstw, które planują realizację przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym. O pożyczki z funduszu mogły ubiegać się tylko mikro- i małe firmy posiadające umowę inwestycyjną z inwestorem kapitałowym (co najmniej jednym aniołem biznesu lub funduszem

⁸ *Ibidem*, s. 82.

⁹ *Raport końcowy: Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014, s. 70.

kapitału podwyższonego ryzyka), na mocy której inwestor ten zobowiązał się do dokonania inwestycji kapitałowej w firmę i utrzymania jej do chwili całkowitej spłaty pożyczki wraz z odsetkami¹⁰. Minimalna kwota pożyczki na realizację innowacyjnego przedsięwzięcia wynosiła 200 tys. złotych, a maksymalna kwota pożyczki wynosi 2 mln złotych. Pożyczka mogła być przeznaczona na uruchomienie działalności przedsiębiorcy, który nie prowadził sprzedaży produktów lub usług i nie generował zysków, na opracowywanie produktu lub usługi i początkowe wprowadzenie ich na rynek lub na wzrost i rozszerzenie działalności przedsiębiorcy, polegające na zwiększeniu mocy produkcyjnych, rozwój rynku lub opracowywanie produktów lub usług, pod warunkiem, że przedsiębiorca prowadził sprzedaż nie dłużej niż 12 miesięcy, licząc od dnia wystawienia pierwszej faktury sprzedaży produktu lub usługi. Pożyczki udziela się maksymalnie na 8 lat z możliwością skorzystania z karencji i odsetek oraz kapitału ze stałym oprocentowaniem na poziomie 6,5% rocznie bez opłat i prowizji za udzielenie pożyczki¹¹. Przeprowadzony przez PARP pilotaż Funduszu Pożyczkowego Wspierania Innowacji miał dwie tury naboru (czerwiec–sierpień 2013) oraz (listopad 2013 – marzec 2014). W tych dwóch okresach łącznie rekomendowano 58 wniosków na kwotę 96 444 832 zł, najwięcej z branż: informatycznej i przemysłowej (po 18 projektów)¹².

Pożyczki udzielane przez Fundusz Wspierania Innowacji nie były bezpośrednio przeznaczone na finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, ze względu na brak stosowania kryterium innowacyjności przedsięwzięcia przy klasyfikowaniu projektów do wsparcia. Można jedynie przypuszczać, że w puli zgłaszanych projektów znalazły się te o charakterze innowacyjnym. Zatem instrument ten ze względu na swój specyficzny charakter – zaangażowanie inwestora zewnętrznego w postaci anioła biznesu lub funduszu podwyższonego ryzyka typu *venture capital* – może wspierać tylko niewielką grupę małych i średnich przedsiębiorstw, których projekt/przedsięwzięcie zainteresuje inwestora zewnętrznego. Trudno jest również ocenić zainteresowanie inwestorów kapitałowych tego typu wsparciem, ze względu na krótki okres funkcjonowania instrumentu w ramach pilotażowego projektu w ramach PO IG.

Kolejnym ważnym instrumentem pożyczkowym były pożyczki oferowane w wyniku inicjatywy JEREMIE wdrażanej w Polsce na poziomie regionalnym

¹⁰ *Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007–2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 78, 81–83.

¹¹ *Raport końcowy: Ocena ex-ante instrumentów finansowych...*, s. 71.

¹² Dane uzyskane z PARP.

w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2007–2013 w sześciu województwach: dolnośląskim, łódzkim, pomorskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim oraz mazowieckim. To forma wsparcia finansowego oferowanego głównie MSP rozpoczynającym działalność gospodarczą, nieposiadającym historii kredytowej lub zabezpieczeń o wystarczającej wartości do uzyskania finansowania zewnętrznego. Pożyczki są udzielane do kwoty 500 tys. zł na okres do 5 lat. W latach 2007–2013 łączna wartość umów o dofinansowanie z RPO przeznaczonych na realizację inicjatywy JEREMIE to ponad 1,7 mld zł¹³. Wsparcie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w formie inicjatywy JEREMIE pozwoliło według stanu na 30.09.2012 roku na udzielenie 9253 pożyczek o łącznej wartości 922 mln zł, co stanowi 42% wszystkich udzielonych w tym okresie pożyczek i 65% ich wartości¹⁴.

Dodatkowo w ramach inicjatywy JEREMIE w województwie wielkopolskim oferowane były również pożyczki na przedsięwzięcia inwestycyjne o charakterze innowacyjnym¹⁵ udzielane od kwoty powyżej 1 mln zł do 2,5 mln zł na okres do 10 lat, na preferencyjnych warunkach, tzn. bez żadnych opłat i prowizji. Pożyczki te były oferowane przez dwóch pośredników finansowych: Polską Fundację Przedsiębiorczości (PFP) i Wielkopolską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (WARP), którzy otrzymali środki z Funduszu Powierniczego JEREMIE województwa wielkopolskiego w ramach pożyczki globalnej. PFP otrzymała wsparcie w wysokości 15 mln zł, jednak do tej pory nie udzielono żadnej takiej pożyczki – jest to obecnie etap analizy złożonych wniosków. W przypadku WARP wsparcie wynosiło 25 mln zł, udzielono 16 pożyczek, wykorzystując całą alokację wsparcia¹⁶. Oferowany produkt pożyczkowy ze względu na wysokość pożyczki, okres spłaty i konieczne zabezpieczenia mógłby stać się atrakcyjny dla finansowania projektów innowacyjnych. Barię w pozyskaniu takiej pożyczki może stać się jednak konieczność posiadania opinii o innowacyjności rozwiązania technologicznego wydanej przez jednostki naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 9 Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki (DzU z 2010 r., nr 96, poz. 615 z późn. zm.).

¹³ www.jeremie.com.pl (dostęp 15.09.2014).

¹⁴ *Raport z badania: Oceny efektywności...*, s. 34.

¹⁵ Przedsięwzięcie innowacyjne jest rozumiane jako wdrożenie w przedsiębiorstwie rozwiązania technologicznego, które jest stosowane na świecie przez okres nie dłuższy niż 3 lata. Wymagana jest opinia o innowacyjności takiego przedsięwzięcia wydana przez jednostki naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 9 Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (DzU z 2010 r., nr 96, poz. 615 z późn. zm.).

¹⁶ Na podstawie danych WARP.

Doświadczenia zdobyte w latach 2007–2013 w zakresie udzielania pożyczek dedykowanych bezpośrednio i pośrednio na finansowanie projektów innowacyjnych stanowiły ważne źródło dla projektowania instrumentów finansowych na lata 2014–2020 w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

3. Pożyczka jako jeden z instrumentów finansowania działalności innowacyjnej MSP w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (PO IR)

Celem Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na lata 2014–2020 jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki, wyrażające się głównie wzrostem nakładów prywatnych na B+R poprzez: 1) wsparcie przedsiębiorstw w obszarze innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej, 2) podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych i prac rozwojowych, 3) zwiększenie stopnia komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia badań naukowych i prac rozwojowych¹⁷. Cel ten będzie realizowany poprzez wsparcie projektów „od pomysłu do rynku” obejmujących cały proces powstawania innowacji.

W ramach osi priorytetowej II – Wspieranie innowacji w przedsiębiorstwach planuje się zastosowanie instrumentów dłużnych w postaci dwóch typów pożyczek mających zastosowanie dla finansowania projektów „Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R” służących zapełnieniu luki finansowej pomiędzy etapem prowadzenia przez przedsiębiorstwo prac badawczo-rozwojowych a wprowadzeniem nowego produktu na rynek. Wsparcie ukierunkowane jest na projekty obejmujące wdrożenie technologii opracowanej przez przedsiębiorcę lub nabytej (posiadającej postać wyników prac B+R) oraz uruchomienie na jej podstawie produkcji towarów lub świadczenie usług¹⁸. Tego typu projekty innowacyjne charakteryzują się dużym ryzykiem, dlatego też zastosowanie do ich finansowania instrumentów dłużnych, np. w postaci pożyczek, może stanowić pewien problem i zaburzać logikę ich przeznaczenia¹⁹. Mimo tych wątpliwości proponuje się dwa instrumenty dłużne w formie pożyczek dA i dC na poziomie oceny *ex ante* instrumentów finansowych PO IR.

¹⁷ Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (wersja przyjęta przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r.), Warszawa 2014, s. 19.

¹⁸ *Ibidem*, s. 43.

¹⁹ Instrumenty dłużne można zastosować w przypadku, gdy projekt/przedsięwzięcie generuje chociaż przychody.

Instrument dA to pożyczka, której celem jest dostarczenie zachęty dla inwestora kapitałowego polegającej na umożliwieniu montażu finansowego zainwestowanego kapitału z finansowaniem dłużnym, dostępnym na preferencyjnych warunkach (a niedostępnym na rynku komercyjnym) oraz dostarczenie spółce kapitałowej na etapie wczesnego wzrostu zewnętrznego kapitału dłużnego, niedostępnego dla takich spółek na rynku komercyjnym²⁰. Planuje się, aby wsparcie było kierowane do mikro- i małego przedsiębiorcy będącego spółką kapitałową, który ma umowę inwestycyjną zawartą z aniołem biznesu lub funduszem kapitału podwyższonego ryzyka typu *venture capital*, na mocy której anioł biznesu lub fundusz kapitału podwyższonego ryzyka typu *venture capital* zobowiązali się do utrzymania inwestycji do czasu całkowitej spłaty pożyczki wraz z odsetkami. Pożyczki są dedykowane dla spółek we wczesnej fazie rozwoju. Dolny limit pożyczki to 200 tys. zł. natomiast górny został ustalony na poziomie 2 mln zł, gdy udziałowcem jest anioł biznesu, i 3 mln zł. – gdy udziałowcem jest *venture capital*. Planuje się, aby oprocentowanie pożyczki było stałe i na preferencyjnych warunkach, okres karencji kapitału i odsetek wynosił 2 lata, a maksymalny okres spłaty pożyczki 8 lat²¹.

Drugi rodzaj planowanego instrumentu to instrument Dc, który ma charakter mieszany, łączy cechy pożyczki oferowanej przez fundusze pożyczkowe na cele inwestycyjne i dotacji, tzw. premii technologicznej. Jest on adresowany do małych i średnich przedsiębiorstw mających utrudniony dostęp do kredytu bankowego. Jego zastosowanie towarzyszy projektom związanym z rozszerzeniem działalności tych podmiotów. Planuje się ustalenie limitu inwestycyjnego dla instrumentu dC na poziomie: dolny limit – 500 tys. zł. i górny – 2 mln zł. Ze względu na mieszany charakter instrumentu dC poziom wsparcia powinien zostać obliczony osobno dla pożyczki i dotacji. Proponuje się, aby dla danego projektu udział części finansowanej za pomocą pożyczki oraz dotacji był równy, a wielkość projektu była podzielona na dwie części:

W przypadku pożyczki – maksymalny poziom finansowania w ramach kosztów kwalifikowanych zakłada się na poziomie 80%. Przy założeniu finansowania 50% kosztów kwalifikowanych całości projektu z tego źródła oraz proponowanych limitów – w ujęciu wartościowym minimalna wartość pożyczki wyniesie 200 tys. złotych, a maksymalna 800 tys. zł.

W przypadku dotacji – zgodnie z mapą pomocy publicznej na lata 2014–2020 limity dla poszczególnych regionów do roku 2017 mieszczą się pomiędzy 35% a 70%

²⁰ *Raport końcowy: Ocena ex-ante instrumentów finansowych...*, s. 110.

²¹ *Ibidem*, s. 123–125.

(uwzględniając jedynie małych przedsiębiorców). Stąd też przy założeniu finansowania 50% kosztów kwalifikowanych z tego źródła oraz proponowanych limitów w ujęciu wartościowym minimalna wartość dotacji wyniesie 87,5 tys. zł (przy wielkości projektu 500 tys. zł i poziomie pomocy regionalnej 35%), a maksymalna – 700 tys. zł (przy wielkości projektu 2 mln zł i poziomie pomocy regionalnej 70%)²².

Planuje się, aby oprocentowanie w przypadku pożyczki było stałe, wysokość oprocentowania pozostawała na poziomie kredytów inwestycyjnych komercyjnych, a okres karencji w spłacie kapitału liczył 2 lata. Przedsiębiorca uzyska główne korzyści z otrzymanej premii technologicznej. Rekomenduje się wdrożenie instrumentu dłużnego dC w formie projektu pilotażowego na niewielką skalę – wsparcie otrzyma ok. 45 przedsiębiorstw.

Podsumowanie

Zastosowanie zaproponowanych instrumentów dłużnych dA i dC niewątpliwie przyczyni się do wypełnienia luki finansowej, w której znalazły się przedsiębiorstwa mające problem z uzyskaniem zewnętrznego finansowania na wdrożenie prac B+R oraz do osiągnięcia celów szczegółowych PO IR w ramach osi priorytetowej II, szczególnie w obszarze priorytetu inwestycyjnego 1.2. Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R. Instrumenty te będą bowiem dedykowane głównie małym i średnim przedsiębiorstwom innowacyjnym będącym na wczesnych etapach rozwoju, poszukującym dofinansowania swojej działalności innowacyjnej. W przypadku instrumentu dłużnego dA oferowane pożyczki z jednej strony stanowią uzupełnienie inwestycji kapitałowych realizowanych przez inwestorów zewnętrznych, a z drugiej strony pozwolą pomysłodawcy zachować swój udział we własności innowacyjnego przedsięwzięcia. Natomiast instrument dłużny dC pozwala przedsiębiorcy na mniejsze zaangażowanie środków własnych w realizację projektu innowacyjnego ze względu na dotację, która pokrywa część przedsięwzięcia. Jest to szczególnie ważne dla małych przedsiębiorstw, które wskazują na znaczące problemy w wypracowaniu środków własnych przeznaczonych na cele inwestycyjne.

W przypadku rekomendowanych instrumentów zwrotnych zapewniona zostanie wyższa efektywność środków publicznych, bowiem wykorzystywane przez jednego beneficjenta środki trafią z powrotem do systemu finansowania i mogą zostać wykorzystane przez innego małego i średniego przedsiębiorcę.

²² *Ibidem*, s. 133.

Literatura

- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój* (wersja przyjęta przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r.) Warszawa 2014.
- Raport końcowy: Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014.
- Raport z badania: Ocena efektywności wykorzystania RPO i JEREMIE w działalności funduszy pożyczkowych i poręczeniowych oraz rozwoju przedsiębiorczości*, PAG Uniconsult, Warszawa 2012.
- Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012*, PZFP, Warszawa 2013.
- Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, PZFP, Warszawa 2014.
- Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007–2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013.
- www.jeremie.com.pl (dostęp 15.09.2014).

THE PROSPECT OF SUPPORTING INNOVATIVE PROJECTS OF SMES FROM THE EU FUNDS – THE EXAMPLE OF THE SMART DEVELOPMENT OPERATIONAL PROGRAMME

Summary

Small and medium-sized enterprises are characterised by a low level of innovation, mainly due to their limited financial resources. Supporting innovation in this sector by the means of the EU funds can contribute to an increase in expenditures on the implementation of R&D. The Smart Development Operational Programme provides such an opportunity as its main objective is to increase the level of innovativeness and competitiveness of the Polish economy through the development of innovativeness of enterprises. In the framework of this programme, a proposal concerning financial instruments, including debt instruments for financing innovativeness of SMEs, has been prepared.

The aim of the paper is to evaluate the role of loans in support of innovative activity of small and medium-sized enterprises within the framework of the Smart Development Operational Programme (OP SD). The realisation of this goal has required an assessment of previous experience in the use of loans to support SMEs' innovative activity and an evaluation of the proposed debt instruments for support of innovative activity of SMEs.

Keywords: SME, innovation, debt instruments, loan, Smart Development Operational Programme

Translated by Marta Koniarek

**DORADZWO BIZNESOWE
I FUNKCJONOWANIE
ORGANIZACJI WIRTUALNYCH**

